

ФУНКЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА КОНСТРУКЦІЙ ІЗ СЕМАНТИКОЮ СТАНУ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (31). Межов О. Функціональна специфіка конструкцій із семантикою стану в поетичних творах Тараса Шевченка; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел – 11; мова – українська.

Анотація. У статті досліджено структурно-семантичні особливості і функціональне навантаження різнотипних конструкцій із семантикою стану в поетичних творах Тараса Шевченка. Виділено семантичні й валентні класи предикатів, схарактеризовано відповідні їм субстанційні компоненти в семантико-синтаксичній структурі простого речення.

Ключові слова: предикат стану, суб'єкт, об'єкт, дієслово, предикативний прислівник, експресивність, емоційність.

Синтаксичні конструкції із семантикою стану, сформовані різнотипними ставивними предикатами, характеризуються не тільки різноманітністю своєї структури, специфікою лексичного наповнення та морфологічного вираження, а й надзвичайно широким стилістичним використанням. Чимало мовознавців, зокрема В. В. Виноградов, Л. В. Щерба, Г. О. Золотова, Н. Ю. Шведова, Н. Д. Арутюнова, І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, Т. Є. Масицька, О. І. Леута, К. Ф. Шульжук та ін. досліджували ставивні предикати з граматичного погляду. Менш вивченими є питання, що стосуються аналізу ставивності як функціонально-стилістичної категорії. В українському мовознавстві функціональне навантаження конструкцій із семантикою стану в художніх текстах, зокрема поетичних творах Тараса Шевченка, не було предметом спеціального вивчення. Дискусійними залишаються проблеми семантико-стилістичної класифікації та експресивних функцій ставивних предикатів, їхнього морфологічного вираження та синтаксичних позицій.

Мета пропонованого дослідження полягає в комплексному аналізі синтаксичних конструкцій із семантикою стану з урахуванням їхніх семантико-синтаксичних, формально-граматичних та стилістичних особливостей функціонування в поетичних творах Тараса Шевченка, де ці одиниці широко представлені в різноманітних лексико-граматичних варіантах. Заявлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) визначити основні диференційні ознаки ставивних предикатів як ядра синтаксичних конструкцій із семантикою стану; 2) здійснити семантичну класифікацію предикатів стану та зумовлених їхнім валентним потенціалом субстанційних синтаксем; 3) схарактеризувати семантико-синтаксичну та формально-синтаксичну організацію речень із семантикою стану, їхнє функціонально-

стилістичне навантаження в поетичних творах Тараса Шевченка.

Протиставлення категорій дії і стану в межах дієслівного значення є основним розрізненням, релевантним для численних структурно-семантичних досліджень. Інваріантною ознакою групи ставивних предикатів є архісема “перебувати в якому-небудь стані”. Серед основних семантичних характеристик, суттєвих для дослідження речень із предикатами стану, більшість лінгвістів виділяють такі, як співвіднесеність дії / стану з часовою віссю, місце на часовій осі, орієнтованість на суб'єкт / об'єкт, тип суб'єкта, фазовість, контрольованість, перспективність, статичність / динамічність [6, с. 29]. У семантиці дієслова стану виражено ідею статичної рівноваги, за якої нічого не створюють, не змінюють і не переміщують. Тому, на відміну від інших дієслівних предикатів, предикати стану в будь-якому контексті зберігають значення безперервного тривання. Будь-який стан пов'язаний з часовим плином, охоплюючи відповідний відрізок на часовій осі. Станам властива тимчасовість, непостійність. Вони не є абсолютною характерною ознакою предметів, а передбачають, що кожен предмет може перебувати і в інших станах.

Предикати стану обов'язково орієнтовані на суб'єкт стану. Навіть якщо суб'єкт стану безпосередньо не маніфестований у граматичній структурі речення, його прочитання все одно не викликає труднощів. Суб'єкт стану належить до типу пасивних суб'єктів (пацієнтів). Для такого типу суб'єкта характерне те, що тривання чи підтримання стану зумовлено зовнішньою стосовно суб'єкта силою, тому стан існує сам по собі, незалежно від носія стану, не потребуючи будь-чиїх зусиль, енергії. Дієслівній категорії стану властивий також показник статичності. Статичність Г. О. Золотова тлумачить як “...ознаку постійну, незмінну, з узагальненим, а не актуальним значенням часу” [5, с. 246]. Оскільки в семантиці стану

немає іншого розвитку, крім часового, то не може бути виражене й відношення розвитку стану до часу, тобто при дієслівних предикатах стану не може бути показника *швидко* чи *повільно*. Показник статичності визначає неможливість сполучуваності дієслівних предикатів стану з прислівниками *раптом*, *швидко*, *повільно* тощо.

Суттєвою особливістю предикатів стану є ознака фазовості – такого способу існування, за якого в кожний момент виникає новий етап, а попередній відходить разом із попереднім проміжком часу. Ознака фазовості як сукупності фаз, котрі постійно змінюють одна одну, найхарактерніша для семантики предикатів дії, процесу. У предикатів стану цей показник має специфічне вираження в тому, що всі фази стану однакові й "... зміна фаз може проходити ніби за інерцією, тобто без докладання сили" [7, с. 97]. Показником фазовості є можливість утворення від предикатів стану похідних дієслів з темпоральними префіксами *по-*, *про-*, які мають обмежувальне значення.

У граматиці утвердилося широке і вузьке розуміння предикатів стану. Усі предикати за своїми семантичними параметрами поділяють на два найбільш узагальнених класи: предикати дії і предикати стану. Предикати дії орієнтовані на активний суб'єкт, на діяча, від якого походить дія, а предикати стану – на «пасивний» суб'єкт, носій стану. За цією ознакою предикати стану охоплюють і предикати процесу, і предикати якості, і предикати кількості. Врахування певних семантичних особливостей цих предикатів дало змогу відокремити їх від предикатів стану. Предикати процесу, хоча й не передбачають активного виконавця дії, однак стосуються суб'єктів змінних станів, тобто пов'язані з динамічними ситуаціями, а предикатам стану властива ознака статичності. Предикати якості позначають постійну, внутрішню ознаку предмета, а предикати стану орієнтовані на непостійну характеристику предмета. Предикати кількості виокремлюємо на основі їхньої здатності виражати кількісні ознаки предметів. У надто вузькому розумінні до предикатів стану зараховують тільки так звані слова категорії стану (або предикативні прислівники) [2, с. 399-421; 11, с. 90; 8, с. 440-443]. Предикативні прислівники становлять центральну групу стативних предикатів. Крім цього, до предикатів стану належать і ряд дієслів із семантикою стану, деякі абстрактні (віддієслівні, відприкметникові) іменники. Предикати стану охоплюють такі конкретні значення, як фізичний, емоційно-психічний, інтелектуальний стани, стан-відношення, стан буття (локативний стан, стани існування / неіснування, наявності / відсутності) тощо.

Група предикатів фізичного стану становить значну частину загального фонду предикатів стану в поетичних творах Тараса Шевченка, за допомогою яких поет описує розмаїття навколишньої дійсності, світу, що оточує суб'єкт, характеризує

різноманітні стани самого суб'єкта, а також специфіку їхнього перебігу. Як і всі інші предикати стану, ця група також характеризується постійністю, статичністю у розгортанні стану в часі та нерухомістю щодо будь-яких подій.

Предикати внутрішнього фізичного стану охоплюють: предикативні прислівники, що виражають фізичний стан людини та інших істот: *боляче*, *важко*, *душно*, *жарко*, *легко*, *морозно*, *млосно*, *тепло*, *тяжко*, *холодно* та ін. Напр.: *Тяжко-важко сиротині, А ніхто не бачить...* [10, с. 250]; *А на ліжку... ох, аж душно!..* [10, с. 111]; *В неволі тяжко, хоча й волі, Сказать по правді, не було* [10, с. 146]; дієслова, які позначають фізичний стан істот: *бадьоритися*, *дрижати*, *дріматися*, *знемагати*, *клякнутися*, *куняти*, *лихоманитися*, *маритися*, *морозитися*, *нездужатися*, *нудитися*, *скнітися*, *паморочитися*, *слабуватися*, *температуритися*, *терпітися*, *тремтітися*, *труситися*, *трясти* і под. Напр.: *Нездужає Катерина, Ледве-ледве дише...* [10, с. 124]; *Ізнемігся наш Трясило, Тяжко зажурився...* [10, с. 78]; *Отак-то я тепер терплю Та смерть із степу виглядаю...* [10, с. 356].

Предикати зовнішнього фізичного стану виражають стан довкілля. Вони також репрезентовані у творах Тараса Шевченка: а) предикативними прислівниками *безлюдно*, *вітряно*, *душно*, *жарко*, *затишно*, *людно*, *мокро*, *морозно*, *мрячно*, *сніжно*, *спекотно*, *темно*, *тепло*, *тихо*, *хмарно*, *холодно* та ін., напр.: *Темно всюди, мов у будень...* [10, с. 378]; *Сіяло сонце, в небесах Ані хмариночки, та тихо, Та люблю, як у раї* [10, с. 432]; *Тихо стало в хаті* [10, с. 189]; *Буде, буде, бо холодно, Мороз розум будить* [10, с. 235]; б) безособовими дієсловами *вечоріє*, *світає*, *смеркає*, *розвидняється*: *І смеркає, і світає, День божий минає* [10, с. 456]; *Ще не світало...* [10, с. 354]. Предикати фізичного стану оновалентні. Вони сполучаються тільки із суб'єктною синтаксею, яка поширюється на назви істот або назви середовища. При безособових дієсловах носій всеохопного фізичного стану має імпліцитне вираження.

Предикати емоційно-психічного стану, експліковані предикативними прислівниками, передають емоційний стан, психічні переживання людини: *важко*, *весело*, *відрадно*, *жалко*, *кривдно*, *легко*, *лячно*, *радісно*, *смішно*, *соромно*, *страшно*, *сумно*, *тяжко*; *досада*, *жаль*, *кривда*, *лихо*, *сором* та ін. Напр.: *Ох, як весело на світі, Як весело стало!* [10, с. 89]; *А я стояв, дивувався, Та аж страшно стало* [10, с. 264]; *І сумно-сумно в хаті стало* [10, с. 349]; *Тяжко мені. Тяжко, мамо!* [10, с. 459]; *Чого мені тяжко, чого мені нудно?* [10, с. 367]; *Мені їх не шкода, мені їх не жаль* [10, с. 235]; *А плакати – сором* [10, с. 367].

Різноманітні вияви психічної діяльності людини позначають також і дієслівні предикати емоційно-психічного стану: *блаженствувати*, *божеволіти*, *вагатися*, *веселитися*, *вередувати*, *гордитися*, *гордувати*, *губитися*, *дивуватися*,

досадувати, жаліти, жахатися, журитися, задрити, злоститися, нервувати, нехтувати, ніяковіти, нудитися, нудьгувати, обурюватися, печалитися, пишатися, скучати, соромитися, страшитися, стримуватися, сумніватися, сумувати, тішитися, тривожитися, тужити, хитрувати, чекати, чванитися тощо. Їхньою особливістю є статичність і константність: *Ізнемігся козаченько, Тяжко зажурився, А поганій Конєцпольський Дуже звеселився* [10, с. 364]; *Вередує, Як той панич...* [10, с. 262]; *І мати не знала, Дивувалась, що се таке Мар'яну спіткало?* [10, с. 235]; *...Не плакали б діти, мати не журилась* [10, с. 456]; *Аж тиждень так собі нудила...* [10, с. 134]; *Пишались Святіє тії матері Своїми дітками* [10, с. 148]; *Так ворожка поробила, Щоб менше скучала...* [10, с. 256]; *Панно, доле моя! Не соромся, дай рученьку, Ходім погуляймо...* [10, с. 246]; *Сумує Корсунь староденний: Нема журбу з ким поділить* [10, с. 356]; *За милого, як співати, Любо й потужити* [10, с. 120].

Предикати інтелектуального стану включають предикативні прислівники *відомо, зрозуміло, незрозуміло, сумнівно, ясно, взнаки, невтямки* та ін., а також дієслова розумового стану типу *знати, вірити, вважати, зрозуміти, пам'ятати* і под.: *Втомилися, і підтопались, І розуму таки набрались...* [10, с. 234]; *І хто їй розкаже, і хто теє знає, Де милий ночує...* [10, с. 375]; *Розказав би про те лихо, Та чи то ж повірять!* [10, с. 543]; *Ми віруєм твоїй силі І духу живому* [10, с. 234].

Серед предикатів стану слід виділити двовалентні предикати стану-відношення, які вимагають двох іменникових синтаксем – суб'єктної та об'єктної: *Отаке-то було лихо По всій Україні! Гірше некла* [10, с. 346]. Подібні предикати зберігають семантику стану (фізичного, емоційно-психічного, розумового), наявну у вихідних для них предикатів стану, і набувають значення зіставлення, порівняння. Предикати стану-відношення виражені предикативними прислівниками у формах вищого та найвищого ступенів порівняння.

Двовалентні предикати емоційно-оцінного ставлення (почуття), що передбачають зумовленість стану суб'єкта певними об'єктами, включають: а) дієслова *кохати, любити, ненавидіти* тощо: *Квіти мої, діти! Нащо ж вас кохав я, нащо доглядав?* [10, с. 123]; *Ото сестри-чарівниці – Отії тополі. Закохалися обидві В одного Івана* [10, с. 345]; *Жить би, жить, хвалити бога, Кохатися в дітях...* [10, с. 456]; *Для кого я пишу? для чого? За що я Україну люблю? Чи варт вона огня святого?..* [10, с. 453]; *А все-таки її люблю, Мою Україну широку...* [10, с. 235]; *Вона, небога, полюбила Свого Петруся* [10, с. 431]; б) дієслова *бентежити, вабити, вражати, гнівити, гордитися, дивувати, жаліти, засуджувати, захоплюватися, милуватися, оцінювати, подобатися, полонити, хвилювати, цікавити, чарувати, шанувати* і под.: *А ти ніби недобачаєш: Дівуєш, молишся, та спиш,*

Та матір божію гнівши Своім смиренієм лукавим [10, с. 456]; *И я гордилася тобою Пред распускавшимися цветком...* [10, с. 547]; *Вийшла з хати На світ дивуватись Яриночка* [10, с. 327]; *Старий на сина дивувався, Який то з його майстер буде!* [10, с. 456]; *Громадою осудили І живує положили В домовину!* [10, с. 243]; *Хто вподоба, тому й оддам* [10, с. 139]; *І тими очима, Аж чорними – голубими, І досі чаруєш Людські душі?* [10, с. 245]; *Очарує зміїними Карими очима...* [10, с. 343]; *Багатого губатого Дівчина шанує; Надо мною, сиротою, Сміється, кепкує* [10, с. 132]; *Старий батько іде рядом, Научає сина: Як у війську пробувати, Старишин шанувати, Товариство поважати, В табор не ховатись* [10, с. 345]; в) предикативні прикметники та прислівники *байдужий, дивний, інтересний, сумнівний, цікавий; байдуже, дивно, інтересно, сумнівно, цікаво* тощо: *Ярина питає. Старому байдуже* [10, с. 67]; *І справді так. Мені байдуже За простих сірих сіромах, Вони і господом забути!* [10, с. 89]; *...їй, небозі, Аж дивно, чудно* [10, с. 348].

Природа предикатів емоційно-оцінного ставлення має суттєві відмінності від описуваних вище. Вони відображають суто суб'єктивні ситуації. Абсолютна більшість цих дієслів позначає оцінку кого-, чого-небудь з позиції того, хто оцінює. Загальне значення оцінки “виявити те чи інше відношення” виражається дієсловами типу *ставитися*, зміст відношення при цих дієсловах представлений експліцитно: *ставитися добре, пагано, з довірою; виявляти повагу* тощо. Інші предикати ставлення поєднують у своїй структурі всі три релятивні компоненти: абстрактну, кваліфікаційну та характеристичну семи, які в сукупності вказують на зміст емоційного відношення, напр.: *благоговіти, боготворити, божествити, дорожити, жалувати, кохати, любити, ненавидіти, обожнювати, поважати, поклонятися, симпатизувати, терпіти, цінувати, шанувати* тощо. Досить обмежена кількість предикатів ставлення має неускладнену релятивну сему. Переважна більшість таких одиниць у поезіях Тараса Шевченка ускладнена додатковими емоційними компонентами, які вказують на недостатній або надмірний вияв тої чи іншої релятивної ознаки. Наприклад, нейтральне позитивне значення предиката *любити* може отримувати додаткового емоційного забарвлення, після чого позначатиме надмірний вияв названого відношення: *боготворити, обожнювати* тощо. Найчастіше різні ступені вияву ставлення виражаються за допомогою аналітичних форм типу *дуже любити, кохати без міри, люто ненавидіти, цінувати понад усе* тощо. Отже, за ступенем вияву відношення всі релятиви ставлення можна умовно розділити на нейтральні, надмірні, недостатні. Другий тип поділу предикатів ставлення за семантичним навантаженням може бути здійснений на основі поділу за семою негативний / позитивний, яка і становитиме

характеризаційну релятивну сему, пор.: *любити, кохати, шанувати, поважати і ненавидіти, гнівити, засуджувати, зневажати*. Предикатні вирази з такими одиницями матимуть несиметричний характер, тобто позначатимуть однонаправлене відношення. Поряд з цим можна виділити групу релятивів ставлення, які позначають двонаправлене відношення, а конструкції з ними, у свою чергу, мають симетричний характер, наприклад: *товаришувати, дружити, любитися* тощо: *Якби не ти, ми б любились, Кохалися б, та дружились...* [10, с. 456].

Буття належить до найважливіших семантичних категорій, відображуваних дієслівними одиницями і сформованих навколо філософської категорії, яка, на думку О. Єсперсена, „є постійним у просторі і часі об’єктивним реальним світом, природою, яка є первинною й існує незалежно від нашої свідомості” [4, с. 404]. Філософська наука стверджує, що буття суб’єкта визначає його свідомість, особливості психічного та фізіологічного розвитку. У докільлі з’являються, існують, припиняють існування різноманітні предмети і явища. Для опису різних буттєвих ситуацій в українській мові функціонує група дієслів, позначених складною граматичною і семантичною організацією, орієнтованою на відображення відповідних фрагментів дійсності. Семантичний аспект опису дієслів буття ускладнений як неоднозначним тлумаченням природи буттєвості в мові, так і своєрідністю відношення семантико-синтаксичних та дієслівних значень у функції предиката. На думку Н. Ю. Шведової, „буттєві дієслова, як вони подані в різних тлумачних словниках, можуть слугувати прикладом найбільшої невпорядкованості словникових характеристик як цілих слів, так і їхніх окремих значень” [7, с. 167-168]. За визначенням Н. Д. Арутюнової, у буттєвих реченнях стверджене існування (чи неіснування) у світі чи його певному фрагменті об’єкта (класу об’єктів), що має певні ознаки [1, с. 234]. Визначення особливостей речень, організованих дієслівними предикатами буття, може бути базоване на виявлених Н. Ю. Шведовою основних ознаках дієслів, які характеризують цю групу лексем і виокремлюють її серед інших: 1) у самому лексичному значенні дієслова категорія буття виявляє себе як процес, який відбувається у просторі й часі; 2) дієслова показують буття у взаємодії з іншими видами дій або станів; 3) найменування буття в дієслові у багатьох випадках є невід’ємними від якісної характеристики, оцінки буттєвих явищ [11, с. 315-317]. Роль предикатів буття здатні виконувати дієслова *існувати, бути, траплятися, ставатися, відбуватися, діятися, здійснюватися, тліти, гайтися, губитися, жити, рясніти, роїтися, рябіти, числитися, нараховувати, бувати, доживати, проживати, проіснувати, благоденствувати, нажитися, процвітати, бідувати, гнити, животіти, нидіти,*

вимальовуватися, виступати, знаходитися, перебувати, міститися, розташовуватися і под. Серед них власне-локативні дієслова (локативного стану) та дієслова існування / неіснування, наявності / відсутності.

Власне-локативним предикатам *бути, перебувати, опинятися, розташовуватися, міститися* і под. притаманні аналітичність, оформлена спеціальними аналітичними синтаксичними морфемами-постфіксами, і обов’язкова сполучуваність із субстанціальним локативом [3, с. 105]. Напр.: *Учора був на базарі, Кобза зопсувалась...* [10, с. 259]; *...серед ставу [Катерина] Мовчки опинилась* [10, с. 428]; *От прийшли, Розташувались. Батько й мати Сидять собі та продають Добро своє.* [10, с. 126].

Іноді у таких конструкціях значення перебування у просторі ускладнює семантика існування / неіснування, наявності / відсутності предметів чи явищ у навколишньому світі. Подібні екзистенційні речення не просто вказують на місцеперебування предмета, а стверджують його існування. У зв’язку з цим змістове та інтонаційне навантаження припадає не на локативну синтаксему, а саме на суб’єкт і предикат існування / неіснування, наявності / відсутності, напр.: *І на оновленій землі Врага не буде, супостата, А буде син, і буде мати, І будуть люде на землі* [10, с. 97]; *Та не кажи добрим людям, Що є в тебе мати...* [10, с. 458]; *Преблагий був муж на світі Максим отой, сину* [10, с. 359]; Предикат *бути* (є, був, буде) вжито тут у значенні *існувати*. Семантика екзистенційності посилюється, якщо в реченні є предикати на зразок (не) *жити*, (не) *існувати*, *нема*, *наявний*, *відсутній* тощо. Напр.: *“Хіба краща є за тебе?” “Може, й є, – не знаю”*. *“Гнівши бога, моє серце: Кращої немає Ні на небі, ні за небом; Ні за синім морем Нема кращої за тебе!”* [10, с. 443]; *– Не варт, ей-богу, жити на світі!.. – То йди топись! – А жінка! Діти? [10, с. 353]; Бо лучче одурить Себе-таки, себе самого, Ніж з ворогом по правді жити І всує нарікать на бога!* [10, с. 353]; *Ой, нема, нема ні вітру, ні хвилі Із нашої України!* [10, с. 368]. Речення такого зразка свідчать, що існування / неіснування суб’єкта або почалося, або триває, або завершується.

Отже, предикати стану є центральними компонентами семантико-синтаксичної структури простих речень стативної семантики та одним із складників системи виражальних засобів художнього мовлення. У поетичних творах Тараса Шевченка вони служать засобами посилення експресивності мовлення, вносять у висловлення те чи інше емоційно-оцінне забарвлення. Стативні предикати – риса суб’єктивно забарвленої мови, що має дуже широкий діапазон конкретних значеннєвих відтінків. Перспективними є також дослідження функціональних особливостей конструкцій з іншими типами предикатних синтаксем у поетичних творах Тараса Шевченка.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл: Логико-семантические проблемы : [монография] / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1976. – 383 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык: Грамматическое учение о слове / В. В. Виноградов. – М., Л. : Учпедгиз, 1947. – 784 с.
3. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 222 с.
4. Есперсен О. Философия грамматики / О. Есперсон; [пер. с англ. : В. В. Пассек, С. П. Сафронова; ред. и предисл. Б. А. Ильиш]. – 3-е изд., стереотип. – М. : URSS, 2006. – 404 с.
5. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка : [монография] / Г. А. Золотова. – М. : Наука, 1973. – 351 с.
6. Леута О. І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові : [монография] / О. І. Леута. – К. : Такі справи, 2008. – 208 с.
7. Семантические типы предикатов / [Т. В. Булыгина, О. Н. Селиверстова, Н. А. Ишевская и др.; отв. ред. О. Н. Селиверстова]. – М. : Наука, 1982. – 365 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1969. – 583 с.
9. Шведова Н. Ю. Лексическая классификация русского глагола (на фоне чешской семантико-компонентной классификации) / Н. Ю. Шведова // Славянское языкознание. IX Международный съезд славистов. Доклады советской делегации : [сб. научн. тр.]. – М. : Наука, 1983. – С. 306-322.
10. Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Григорович Шевченко; [вступ. ст. О. Гончара]. – К. : Дніпро, 1983. – 647 с.
11. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность : [монография] / Л. В. Щерба; [ред. Л. Р. Зиндер, М. И. Матусевич]. – 4-е изд. – М. : URSS, 2008. – 427 с.

Александр Межов

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА КОНСТРУКЦИЙ С СЕМАНТИКОЙ СОСТОЯНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО

Аннотация. В статье исследованы структурно-семантические особенности и функциональная нагрузка разнотипных конструкций с семантикой состояния в поэтических произведениях Тараса Шевченко. Выделены семантические и валентные классы предикатов, описаны соответствующие им субстанционные компоненты в семантико-синтаксической структуре простого предложения.

Ключевые слова: предикат состояния, субъект, объект, глагол, предикативное наречие, экспрессивность, эмоциональность.

Alexander Mezhev

FUNCTIONAL SPECIFICITY OF STRUCTURES OF THE SEMANTICS STATE IN THE POETIC WORKS OF TARAS SHEVCHENKO

Summary. In the article structural-semantic features and functional loading of structures of the semantics state in poetic works Taras Shevchenko of are explored. The semantic and valence classes of predicates are selected; the proper to them substation components in the semantic-syntactic structure of an simple sentence are characterized.

Key words: predicate of the state, subject, object, verb, predicative adverb, expressiveness, emotionality.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2014 р.

Межов Олександр Григорович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.